

Sjuksköterskor i Skellefteå på 1800-talet

1860 Florence Nightingale (1820-1910) räknas som en av grundarna av det moderna sjuksköterskeyrket.

Här fotograferad i samband med att hennes Nightingale School of Nursing öppnades i London.

(Wikipedia, färglagd)

Florence Nightingale föddes i en engelsk överklassfamilj i Florens. Trots familjens motstånd så valde hon att utbilda sig till sjuksköterska, ett yrke för de fattiga.

Redan 1844 var hon en av de ledande förespråkarna för förbättrad vård på sjukstugorna.

Under Krimkriget 1853-56 arbetade hon i Konstantinopel och lyckades sänka dödligheten på sitt sjukhus från 42 % till 2 %. Hon kallades "The Lady with the Lamp" för sin vana att besöka sina patienter även nattetid.

Insatserna under Krim-kriget gavv henne hjältestatus i Storbritannien. Detta använde hon för att verka för en reformerad sjukvård, kvinnors rättigheter och klar-språk. Hon var till 1872 med "utomordentlig vördnad" ledaren för sjuksköterskeväsendet och är den mest kända representanten för sjuksköterskekåren genom alla tider.

Hon var även framgångsrik genom sin förmåga att visualisera statistik. Hon utvecklade Rosdiagrammet som används för att beskriva cykliska mönster som säsongvariationer.

Florence var aldrig gift och hade inga barn.

Ännu vid 1800-talets mitt fanns på sjukhusen förutom läkarna ingen utbildad sjukvårdspersonal. De s.k. sjukvakterskorna lärde sig en hel del genom det dagliga sjukvårdsarbetet. Men de saknade ofta elementär utbildning och kom från de samhällsgrupper som hade sämst utbildning.

Sjuksköterskorna förekom på 1800-talet bara på lasaretten. När länslasaretten i Umeå 1785 tog emot sina första patienter så var en sjuksköterska en av de fyra anställda. De övriga var en lasarettsläkare, en sjukdräng och en syssloman som skötte det ekonomiska och administrativa arbetet.

1874 Sjuksal vid kronprinsessan Lovisas vårdanstalt för sjuka barn (Stockholms stadsmuseum, färglagd)

I Skellefteå kom genombrottet för sjuksköterskorna när lasaretten byggdes 1869. En av de fyra som först anställdes för att driva lasaretten var en sjuksköterska som fick en lön av 150 Rdr. De övriga tre var en läkare, en vaktmästare (200 Rdr), och en kokerska (100 Rdr).

Stipendium. Af Fredrika Bremersförbundets yrkes- och studiestipendium hafwa 240 kr., Westerbottens läns stipendium, tilldelats fröken Ester Bergstedt för utbildning som sjuksköterska wid Sabbatsberg.

1898-05-05 Stipendium till fröken Ester Bergstedt för att genomgå utbildning till sjuksköterska vid Sabbatsberg (Skellefteå Nya Tidning)

Utbildning

Avsikten hos Ersta Diakoni var främst att utbilda ogifta kvinnor, både till diakonissor och till sjuksköterskor. När diakonissanstalten öppnade i Stockholm 1851 öppnade man samtidigt ett sjukhus och tog emot de första diakonissaspiranterna.

I och med detta startade alltså landets första sjuksköterskeskola. Under de första åren var utbildningen ettårig för att sedan bli tvåårig och därefter treårig.

Den första regelrätta sjuksköterskeutbildningen startade 1884 på Sophiahemmet i Stockholm. Byggnationen av sjukhuset blev möjligt efter en donation av kung Oscar II och drottning Sophia och sjukhuset uppkallades efter henne.

1898 Läkare utför behandling på Serafimerlasarettet i Stockholm.

Sköterskan i mitten har ett svart band i hatten som visar att hon är en Sophiasyster.

(Nordiska museet, färglagd)

Sophiahemmet blev då Sveriges första privata sjukhus med totalt 60–70 sängplatser och rum för 40–50 sköterskor.

1877-08-22 Det var säker farligt att sköta sjuka (Skellefteå Nya Tidning)

Plats
som biträdande sköterska vid Lasarettet i Skellefteå blir ledig att tillträda d. 24 Oktober i år. **Vilkor** äro: 125 kr. årlig lön, eget rum och allt fritt; **Forordningar:** att sökanden är 25 å 30 år, har ett godt och vänligt lynne, sinne för ordning och renlighet, samt möjligen någon lust och fallenhet för sjukvård.
Personlig anmälan göres hos Lasarettsläkaren under tiden till 1 Sept.
Aug. Wennerström,
Lasarettsläkare.

1902-07-04 Inga formella krav ställs. Men de ska vara unga, glada, renliga och ordningsamma (Skellefteå Nya Tidning)

Även de enskilda lasarettens tog under slutet av 1800-talet initiativ till utbildning av sjukvårdspersonal. Så småningom formaliserades utbildningen. Umeå lasarett fick sin sjuksköterskeutbildning 1907.

Sköterskan å Skellefteå Lasarett,
Jungfru Mathilda Bergmark,
afled derstädes, till följd af lunginflammation, Söndagen den 19 Aug. kl. 1/2 10 f. m. i en ålder af 31 år 3 m. 15 dagar, sörjd och saknad af släktingar och vänner.
Sv. P. s. N:o 452.

Distriktssköterskor

Men det fanns sjukvården utanför lasarettens. Distriktssköterskor hade börjat anställas i början av 1900-talet för att sköta epidemivården. De som skötte de TBC-sjuka kallades specifikt för dispensärsköterskor.

Från och med 1920 inrättades ett särskilt statligt bidrag till landstingen för anställning av distriktssköterskor. Bidraget gick bara till de som genomgått en av staten godkänd tvåårig utbildning.

1921-02-15 Dispensärsköterska i sjukstugan i Bureå (Maja Åström/Skellefteå museum, färglagd)

Stig Sandström, stigsand49@gmail.com